

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1881.

Tečaj XXI.

Názorni nauk v drugem razredu ljudske šole.

4. Vaja.

Obleka.

Otroci! kdo mi zna povedati, kaj uméjemo, kadar izgovorimo besedo: obleka? — Res je takó; vse óne stvari, ki jih oblačimo, imenujemo: obleko. Čimu nam je obleka? Kakšno obleko imajo moški? kakšno ženske? kakšno dečki? kakšno dekleta? Moški nosijo hlače, telovnik, suknjo itd., zato se ta obleka imenuje moška obleka. — Kikljo, zastor, pečo itd. nosijo ženske, zatorej se ta obleka imenuje ženska obleka. — Iz česa je suknja? Kdo mi zna povedati, iz česa je pa súkno? — Dobro si povedal; súkno je iz volne, in to iz ovčjé volne. A kdo nam daje volne? Ovca je pokrita z dolgo, kodrasto dlako, ki jo volno imenujemo. Zaradi volne ljudjé največ redé ovce. Ovce, ki dadó mnogo lepe volne, imajo malo mesa; mesnate ovce dadó slabejo in debelejšo volno. — Kako dobimo volno od ovác? Nu, poslušajte, to vam hočem povedati. Kadar pride zima, takrat dobi vsaka žival od ljubega Bogá gostejšo obleko, da je ne zebe. Pes dobi gostejšo dlako, krokar gostejše pérje, in tudi ovca dobi gostejšo, kodrasto dlako, ki jo volno imenujemo. Volna varuje ovco zimskega mraza. Kadar pa pride ljuba pomlád, pottlej je gorkeje, in ovca bi se rada iznebila zimskega kožuha. Prevroče bi jej bilo, ako bi morala vse poletje nositi toliko volne, kolikor jo je imela po zimi. Zatorej ženó ljudjé ovce h kacemu potoku ali plitvej reki, ondu jih prav čisto operó, in družega dné, ko se jim je volna osušila, ostrižejo jih do čistega. Volna se striže navadno jedenkrat na leto in to okoli binkóštih. Iz volne se predó, pletó in tkó vsakoverstne

pletenine in tkanine, od najtanjšega sukna do debelega in grobega bukovca ali darovca. Ako bi radi imeli črnega, plavega ali rudečega sukna, moramo volno pobárvati. To stori barvar. Kakšna obleka je iz sukná? Kdo jo nareja?

A poslušajte otroci še dalje! Mi imamo še neko drugo vrst volne. V daljnjej, tujej deželi, kjer ni nikoli tako hude zime, kakor pri nas, raste grmu podobna rastlina, katere sad je podoben našim orehom. Kadar ti orehi (glavice) dozore, razpočijo se in iz njih se prikaže mnogo tenkih, svetlo-belih, volni podobnih kocin ali nitek, ki jih drevesno volno ali bombaž imenujemo. Te volne se mnogo pridela v gorkih krajih starega in novega svetá, posebno pa v severnej Ameriki. Drevesna volna se najpred sémena očisti in potlej sprede v prejo. Iz preje se tkó mnogovrstne tkanine, recimo: katun, mušlin itd. (Učitelj naj pokaže kosce katuna, mušlina itd.) Iz bombaževe preje pletó pridne deklice nogavice. Iz platna od drevesne volne se šivajo srajce, rjuhe, rute itd. (Ponavljjanje).

Srajca je oblačilo. Srajca je navadno iz domačega platna. Domače platno je iz prediva, a predivo se dobi iz lanú in konoplje. Lan in konoplja ste rastlini. Laneno predivo daje boljšo in tanjšo prejo od konopnega, zato je pa tudi laneno platno draže, kakor platno iz konopnega prediva. Po leti, ko bo lan v cvetji, povedati vam hočem več o tej zeló koristnej rastlini; povedati vam hočem, kako se iz lanú naredi predivo, preja in naposled srajca.

Ti, Jožek, povédi mi vso moško obleko! (Srajca, spodnje hlače, gorenje hlače, naprsnik ali telovnik, jopič, ovratnica, ruta, suknja, plašč, klobuk itd.)

Kaj pa imamo na nogah? Na nogah imamo čevlje ali škornje. Pómnite: Vse, kar obujemo na noge, imenujemo: obútal. Čevlji so tedaj obútal. Iz česa so čevlji? Iz usnja. — Kdo naredi usnje? Strojari. — Iz česa naredi strojar usnje? Iz živalskih kož. (Volovskih, kravjih, telečjih, ovčjih, kozjih i. t. d.)

Po mestih in večjih trgih nosijo nekatere gospé tudi obleko iz svile (žide). Svilnata obleka je iz svilnatih nitek. Te nitke sprede neka gosnica, o katerej bomo pozneje govorili.

Na glavi nosimo klobuke, kape in slamnike. Klobuki so iz klobučine, slamniki iz slame. Kdaj nosimo slamnike?

Pouk in pravila. Obleka stoji mnogo denarja, a denarje si morajo vaši starši s težkim delom zaslužiti. Zatorej morate obleko varovati. Zahvalite se vsaki dan ljubemu Bogu, ki vam je dal tako dobre starše, da vam skerbé za obleko in obutal. Mnogo je ubožnih ljudi na svetu, ki si ne morejo kupiti lepe obleke, taci ljudi ne smemo zasramovati, ker obleka ne dela človeka, to se pravi, da tak človek, ki je lepo oblečen, ni vselej dober in plemenit, tudi pod ubožno obleko prebiva

plemenito srcé. — Kadar srečaš starejšega od sebe, vzemi kapo ali klobuk z glave in pozdravi ga prijazno. Prijazne in uljudne otroke ima vsak dober človek rad. Kadar se vam na obleki kaj raztrga, prosite mater, da vam zašije ali zakrpa; raztrgani ne smete med ljudi. — Tudi umazana ne sme biti obleka; grdó je videti človeka, ki je umazan ali raztrgan. Nove obleke ne morete imeti, kadar bi hotli, a čedna in snažna je lahko obleka zmiraj, ako se na snažnost gleda.

Dalje naj učitelj vpleta primerne prigovore, uganke in kratke povestice, kakor sem to pri poprejšnjih vajah pokazal. To se zná, da mora učitelj tacega gradiva vedno pripravljenega imeti, zatoorej naj pridno čita slovenske knjige in si naredi zbirko primernih prigovorov, uganek in družega enacega blagá. V „Vrtcu“ je primernih uganek in povestic na izbiro, zatoorej mi jih ni treba tukaj ponavljati, ker moj namén je le pokazati pot, kako naj se názorni nauk v drugem razredu ljudske šole razvija.

Pri tej obravnavi naj učitelj na tablo nariše: klobuk, kapo, suknjó, hlače, čevlje itd. Pri risanji naj povdarja ravnotežne in navpične črte. Pri tej vaji otroci tudi lahko naštevajo rokodelce, ki obleko in obútal izdelujejo, kakor tudi orodje, ki ga pri tem delu rabijo. Vse to se na šolsko tablo zapiše in otroci prepisujejo v svoje spisovnice.

Bernard Tomšič.

Pisaril je tedaj še v nemške liste na pr.: I. 1847 v „Der Pilger“. Commerzielle belletristische Zeitschrift. / Karlstadt. VII. Nr. 60. Triumph eines Sängers; 68. Verlegenheit und Glück; 82. Träume. — „Illyr. Bl.“ 1847 — 49: Klagetöne an die Jugend itd. — „Laib. Ztg.“ 1854 Nr. 81. Nachruf auf den hochw. Herrn Friedrich Baraga, Bischof von Amyzonía; v rokopisu pustil veliko pesem: Amerika's Entdeckung durch Columbus. Eine poetische Beschreibung. — Zlagal je za razne prilike pesmice resne in šaljive, v čemur mu je vže oče Matija bil vzgled, nemške in slovenske na pr.: o godu, novem letu, novi maši, I. 1848 o tlaki odpravljeni, Višnjagorcem, Madžarom, Šentvidci Ljubljánčanom, o J. Naboretu itd.

L. 1848 je J. Navratil jel izdajati časopis za šolsko mladino „Vedež“ in učitelj Bernard Tomšič koj vanj dopisovati na pr. tečaj I. št. 3. Učenc in kos (Basen). 12. Nuširvan. — II. I. 1849. I. 5. Nedolžnost v ječi (Povest); 13. Tašica (Milo tašica prepeva — U zeleni gajbici; — De žaluje vboga reva, — Pač ni v mislih Milici itd.); 14. Pot skozi življenje (Prilika); 17. Nevbogljiivi sin (Nazaj v prelubo domovanje — Zgubljeni sinek se podá; — Več ni mu za posvetne sanje, — Nar lepši biti je domá itd.); 26.

Slonov kes (Povest); II., 1. Zasačeni duhovi (Povest); 3. Povračilo (Povest); 5. Leo Proner (Koroški umetnik); 8. Sreča v nesreči (Povest).

Kedar zaspi „Vedež“ in se v Celovcu vzbudi časopis za šolo in za dom „Šolski Prijatelj“, jel je vanj pošiljati svoje umotvore B. Tomšič, in tako se nahajajo v III. teč. l. 1854 č. 31: Izplačana šala (Koradel — Jaklev Janez); 33. Pogovor dveh učiteljev (o slabem stanju ljudskih učiteljev — in umbra mortis sedentium); 34. Otrokom; 37. Smešnica in resnica. Pesmica str. 271 se glasi na pr.:

O t r o k o m.

Kak drevesca se raduje,
Ki ga sam zasadil je!
Vsaki dan ga ogleduje,
Kako raste in cvete. —

Z rajsko radostjo navdaja
Me preljubljeni otrok;
Za občutke mojga raja
Je premajhen svet širok!

Ljudskim učiteljem se je takrat v tvarinskih zadevah sploh slaba pela, vzlasti onim z družinami. Ko je l. 1848 dana bila nam vstava in poleg deželnih zborov tudi zbor državni, kjer so razkrivali potrebe vseh stanov iz vseh dežel poslanci, obrnil se je nekako v imenu svojih soterpinov do njih Bernard Tomšič z milo kolednico („Novic.“ 1848 l. 26. str. 109):

Prošnja učiteljev.

Vsim je učiteljev beraštvo znano! —
Krog u jeseni moramo hoditi,
Se hliniti seljanam, jih prositi:
De b' zmesi dali kako pest za hrano.

Kaj 'z káse je le malokje spoznano. —
Težko, prijatli! je, ob enim lačen biti,
In s šolskim ukam glávo si beliti! —
S součeniki se ozrem v Ljubljano:

Nikar, poslanci, nas ne pozabite,
Poboljšanja dohodkov nam sprosíte,
Ko zbora Beškiga zasveti zarja;

De se tud' mi radujemo ustave,
De mi tud' v krono miliga Cesarja
Venc pletemo nepreventljivi slave!

Učitelj na deželi ima v svoji družini vže domá večkrat kako igro, sedaj žalostno sedaj veselo; tako tudi v šoli. In ko so Slovenci l. 1848 narodno jeli se gibati ter igrati časih v gledišču, lotil se je i Bernard Tomšič slovenske dramatike. Po sestavku: „Wer nur seine Leute kennt“ itd. l. 1831 v Zagrebski „Luni“ zložil je veselo igro, ktero je po njegovi smerti, v predgovoru opisavši nekoliko očeta, na svetlobo pripravil sinko mu Ljudevit z naslovom: „**Lahkoverni**“. Vesela igra v III. djanjih. Spisal Bernard Tomšič, bivši učitelj v Vinici na Kranjskem.

Na svetlo dal Ljudevit Tomšič. V Zagrebu 1864. Brzotisk Antona Jakića. Predg. IX. — XIII. m. 8° str. 120. — Druga je tudi šaloigra, katero je spisal l. 1852 svobodno po Kotzebuevu ter izmed očetovih rokopisov za sinko mu Ivan. Nahaja se natisnjena v V. vezku Slovenske Talije v oblikah nekoliko popiljena z naslovom: „**Ravni pot najboljši pot**“. Vesela igra v enem dejanji. Svobodno poslovenil Bnard Tomšič, bivši učitelj v Vinici 1852. Izdalo i založilo Dramatično društvo v Ljubljani. Natisnola Rozalija Eger. 1868. 16° str. 42.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

6.

Še nisem pri kraji z jedjó. Še imam pregovoriti nekaj precej važnega. Ravno z jedjó se da tako lepó združiti poduk o marsikteri lepi lastnosti, ki je potrebna otroku, potrebna tudi odraslemu.

Vendar, predno prestopim na ta predmet, moram omeniti neke nemarnosti, ki ima svoj izvir le v lenobi. Povedati moram namreč, da si imajo otroci vselej po jedi izmiti usta in zobe. Marsikdo vé, da je to potrebno; a koliko jih stori to! Pri požiranji zastane mnogo koscev jedil v ustih in posebno med zobmi. Ti ostanki gnijó naglo, in začnó smerdeti. Zato ravno smerdi toliko ljudém iz ust. Ali semrad še ni vse. Na teh gnjilih ostankih jamejo čez kratko poganjati majhene rastlinice, tako imenovane glive, katerih kali lahko pridejo pri dihanji v usta. Te rastlinice pokrijó zobé; ter porinejo svoje odrasleke med še tako majhene razpoke v zobeh, in ti se začnó rušiti in razpadati.

Tako sem opozoril stariše na nekaj, in zdaj preidem k pravi nalogi tega poglavja. Lehko je prvič združiti z obedom tudi poduk, kako se pridelujejo jedila, ktera ravnokar uživamo. To je jako potrebno, in tudi težko ni izpeljati. Saj ne molčimo tako nikdar pri jedi. Obdelujemo mnogokrat prav malostne stvari z nekako preobširno obširnostjo. Ali bi ne bilo tedaj pametno govoriti o koristnih rečeh, in tako zediniti koristno z dobrim? V izgled temu nam bodi znana nemška pesen: „Das Habermus“. Kdor jo pozná, mi bode priterdil, kakó mično razlaga v nji oče svojim otrokom cel življenjepis ovsá, od njegovega poroda do njegove smerti. Ko bi se pač potrudil kdo, ter nam jo preložil v slovenski jezik. Ne bilo bi napačno.

A odgovorilo se bode mojim izjavam z latinskim pregovorom: „Plenus venter non studet libenter“, — poln trebuh ni za uk. Ne bom

terdil ravno, da ta izrek ni opravičen; a da bi se sit človek sploh ne mogel učiti ničesa, tega mi tudi ne bode dokazal nikdo. Le zanimati se mora človek za kako stvar, in rad se je bode učil sit kakor lačen. In zanimati se ni težko človeku za kaj, posebno ako se mu zna dopovedati tako, da jo razume.

To razmišljanje mi daje zopet povod spregovoriti par besed „o polnem trebuhu“. Otroku naj se daje toliko jedi, da je sit, ali ne več. To sicer čutijo otroci vselej sami, in sami so tudi toliko previdni, da malokedaj jedó čez lakoto. Ali stariši so dostikrat toliko nespametni, da jim vsiljujejo jedi. „Tu imaš, jej, da ne boš lačen!“ — te besede se čujó dostikrat pri jedi. Ako je otrok sploh lačen, nas bode že sam prosil.

Večkrat se prigodi, da ta ali ona jed ne diši otroku. Kaj storé stariši? Silijo ga na vso moč, da bi jo vžil, primejo celo za šibo, da bi ga ta prignala k mizi. To še ni sicer tako nespametno, kakor če gredó, in mu dadó drugo jed, ki mu diši bolje. Vsega tega vendar ni treba. Če noče, naj pusti. Lakota ga mora prisiliti. Vzemimo spet za izgled neko povest iz slovenskih beril. „Ričet pa ni dober“, je dejala zberljiva Metka, — tako se začenja ta prigodba. Ni ga hotela jesti, in mati jo je vzela s seboj na polje, kjer je morala delati celo popoldne. In glej, kako ji je dišal zvečér ričet, kakó se je gostila ž njim zberljiva Metka. — Ravnaj tudi ti tako s svojimi otroki, razumna mati!

Otrok naj sedi pri jedi dostojno. Že stari Gerki so gledali posebno na to, da niso deržali otroci pri jedi nikdar nog križem. Ali sedanja mladina se ne sramuje celo položiti nog kar na mizo.

Pri deljenji jedi naj bodo otroci vedno zadnji. Pri starih Gerkih jim je bilo ostro prepovedano, poseči prej po kaki jedi, dokler je niso vzeli vsi odrasli, kar jih je bilo pri eni mizi.

Vendar naj se obrača vsa pozornost na to, da ne dobode kateri otrok boljše jedi ali več jedi, nego drugi. To se kaj rado prigodi v družinah, kjer je več otrok. Oče ima tu navadno svojega ljubčeka, kterega protežira nad vse; mati isto tako spet družega. Ostali otroci so kakor beračiči, katerim se nekako iz milosti daje hrana. Gerda napaka je to. Stariši naj si le dobro stavijo pred oči, da so vsi otroci njihovi, da imajo vsi pravico do njihove ljubezni. To zanemarjanje se maščuje dostikrat ostro. Prigodilo se je že, da je takov zanemarjen otrok umoril ljubčeka starišev. Že zarad tega, da se v prihodnje ne prigodi kaj enacega, naj bi opustili stariši to nevredno protežiranje. To boli otroka. Komú se hoče pritožiti? Starišem se ne sme in ne more; in kaj je tujim ljudem mari, kaj se godi v tej ali oni družini? In ta bolest kaj rada zaostane v otrokovem sercu, in ne iznebi se je celo v poznih letih.

Dovolj tega žalostnega razmišljanja. Kaj družega! Nehoté se moramo vprašati pri jedi: Odkod je prišlo vse to? In če te vpraša

otrok tako, ali če te tudi ne, povej mu sam, odkod. Kaj mu bodeš odgovoril družega, nego da je vse to od Boga. In če te vpraša, zakaj molimo pred jedjo in po jedi; kaj mu bodeš odgovoril? Učil ga bodeš hvaležnosti do Boga, učil ga bodeš spoštovati njega, ki nas je obdaril z vsem tako bogato. Ne moreš z nobeno stvarjo lepše pokazati ljubezni božje otroku, kot ravno z jedjo. On je, ki pusti sijati solnce, ki pusti deževati, da raste na polji vse tako lepo. V njegovih rokah je tudi toča in slana, s katero vniči lahko na mah vse poljske pridelke. Kakó lepa priložnost razložiti otroku vsemogočnost božjo! A ne pozabi moliti ž njim pred jedjo in po jedi.

(Dalje prih.)

Nekaj črtic o telovadbi v ljudski šoli.

(Dalje in konec.)

Kako naj se postopa z na novo ustopivšimi učenci? Ali, kako naj se vadijo v telovadbi prvo šolsko leto?

Koj prvi dnevi so odločeni učencem, da se privadijo šolskega reda. (Učni načert.) Učenci se vverstijo v klopi in sicer po velikosti; mali spredaj, večji zadaj. To veliko pripomore k telovadbi, kar bomo pozneje videli. Pervih 14 dni ni misliti ni na telesne vaje. Po pretečenih teh dnevih še le prično se vaditi. Skerbeti je za čisti zrak (glej učni načert) v sobah. A ker so mali otročiči na pojmih zelo revni, more odgojitelj otročji jezik znati, in v umljivem jim jeziku vse dopovedati, kar od njih tirja; vendar pa se mora zmiraj pravilnega govorjenja posluževati. Per-vemu šolskemu letu odločuje učni načert $\frac{2}{2}$ uri na teden.

Kako je toraj prva vaja začeti? Vvod opuščam. Vaja 1. Ne zdi se mi pripravno, da bi jih precej v verste razdelil, njihov spomin še — spi. Naj se jih podučuje, kar se mora, po učnem načertu že prve dni — toraj je za ta poduk že nekaj pridobljenega — kje je desno, levo, spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj i. t. d. Vzdigujejo naj ob enem levo (desno) roko vodoravno na stran, kakor se jim že ukazuje. Zgoraj — spodaj; pogledujejo naj kviško — nizdólu. Spredaj — zadaj; kdo je pred njim (vzame naj se posamezni učenec), za njim — i. t. d. Če bi znabiti kdo mislil: to so otročarije, temu ni družega odgovora; vzemi Logarithme pa Valvazorja, uči jih, to vsaj ne bode otročje?! Misliti nam je, kdo je pred nami? Vsaka vaja se ponavlja.

Vaja 2. Ko se bodo že dobro privadili teh pojmov — le preradi se še pozneje v tem motijo — je že nekaj pridobljenega. Ker pa vsaka reč, ako je enakomerna, dolgočasna postane, skerbeti je za spremen. Takoj naj se jim pokaže: pozor (Achtung) ali, roki v bok! in glavna stoja (Grundstellung), ter polagoma vse druge stoje, kakor jih navede Spiess:

Stoja na obeh nogah; na levi (desni) nogi; na perstih obojeh nog; posamezno na perstih leve (desne) noge. Ravno tako naj se vadijo stoje na petah. Dalje so še stoje: spojena stoja, posiljena stoja, križna stoja, koračna stoja naprej, nazaj, v stran, stoja v počepu in razkrečja; pri slednji treba je previdnosti. Vmes pa naj se vpletajo vaje z rokami:

Vaja 3. Vaje z rokami so: roke dvigati in spuščati, z rokama suvati, z levo — desno, z obema, pozneje tudi v večih vdarcih (tempo), v 4 — 6 ali 8, z rokama (l — d) kolebati, krožiti, sekati, z rokama mahati na vse znane strani. Lahko se vplete nekoliko vaj z glavo, recimo: z glavo kimati, kolebati, krožiti, glavo obračati, za tem bi bile vaje z trupom, kakor: trup pripogibati in sklanjati, s trupom kolebati, trup (l — d) obračati.

Vaja 4. Sedaj že lahko vzamemo, ker različne stoje že poznajo, še druge vaje z nogami in sicer: nogo (l — d) izpodmaljati naprej — nazaj, v stran; z nogo (l — d) krožiti, z (l — d) suvati; peto in koleno (l — d) vzdigovati in spuščati. Vse to si bode učitelj sam znal razdeliti na odločeni čas. Sedaj pa, ko vse to učenci že znajo — ne rečem precizno — treba je vstrajne vaje, in v to so odločena še druga šolska leta — naj se preide k razdelitvi v verste.

Vaja 5. Tudi do zdaj smo po verstah šli, pa nismo učencem tega povedali. Kakor je bilo že omenjeno, razstavili smo učence po velikosti v klopih. Toraj rečemo: prva klop se bo zanaprej imenovala (ali od leve na desno, ali pa od desne na levo) prva versta (Reihe), druga klop, druga versta i. t. d. Sedaj se jih vadi vstajati po verstah tako dolgo, da se nobeden več ne moti. Ko to že dobro v spominu obderže, pové se jim dalje druga razdeljava in sicer tropa (Rotte). Kolikor je učencev v prvi klopi, toliko je tudi trop; vsi, ki sedejo za prvim učencem v prvi klopi, so ena tropa, vsi za drugim, druga tropa i. t. d. Ker morajo biti po velikosti vversteni, imamo tudi tropo po velikosti vversteno.

Vaja 6. Nadalje se jim pove razdeljava v ravne in neravne verste, ravne in neravne trope. Vsak učenec posebej, bodi si verste ali trope, imenuje se ud, so toraj tudi ravni in neravni udje. Sedaj se reče: Jaz vas bom klical, pa ne s priimkom; vsak mora vedeti, v kateri versti in v kateri tropi sedi in kateri ud je; n. pr. prvi ud v prvi tropi, po konci! i. t. d. Po večkratni vaji bo le malokteri, ki bi ne vedel, kedaj mu je vstati. To jih posebno veseli, s tem vádi se jih misliti.

Vaja 7. Dalje razlaga se jim o verstah; versta je ali stranska ali vštrčna. Vsaka versta ima voditelja. Je li vedno eden in isti voditelj? Kako se imenuje? Pri vstrični versti je eden desni drugi levi, kateri? — Pri stranski versti je eden prvi, eden zadnji voditelj, kateri? — Ali desni voditelj zmiraj desni in levi zmiraj levi ostane? — Spremenita se ravno v nasprotna, kako? — Mar pri stranskih verstah prvi voditelj zmiraj

pervi ostane, in zadnji, zadnji? Ne. Zadnji postane prvi, a prvi postane zadnji. Kako? — Ravno sedaj pa je čas, da se vadijo učenci različnih obratov. Četert obrata na levo — desno; tudi osmina — polovica in celi obrat se jim pokaže proti koncu. Tudi do sedaj so se obračali, a reklo se jim je: obrnite se po šoli, proti vratom, oknu i. t. d., zdaj morajo pa telovadnega izraza navaditi se. Če je učencev obilo v eni šolski sobi, naj vsaj kake dve, tri vaje vsi delajo; razpostavi se jih deloma zunaj klopi, deloma v klopéh in na sedežih. Tako lahko delajo vaje z glavo, rokami, trupom, nekoliko tudi z nogami, zato da se vsi urijo; kjer jih je pa manj, toliko laglje se shaja.

Vaja 8. Ko že poznajo versto, tropo, obrat o zasuku v tem letu še ni govora, uči se jih razstop. Vstrična versta razstopa na levo, desno ali iz srede; stranska versta razstopa nazaj, naprej tudi iz srede. Mali razstop meri ena roka; a veliki razstop meriti obe roki. Enako vadi se jih tudi skupaj stopati. Kedaj in kateri voditelj na mestu ostane, mora se jih dobro vaditi. Pri razstopu iz srede srednji na mestu ostane, isto tako, kadar v sredo skupaj stopajo.

Vaja 9. Sedaj začne se hoja v verstih; opozoriti jih je tu, da se vsikdar z levo nogo izstopa. Vsaki dene roki na ramo svojemu predniku, da ostanejo vsi drug od družega enako oddaljeni; ko so že dobro vajeni, se to opusti. Hoje, kakor so na prostem ali v telovadnici mogoče, ovirajo tu šolske stene in klopi; nekoliko se pa le doseči dá; da se v vstrični verstih komaj dva, k večem trije koraki napraviti morejo, je razumljivo. Paziti je, da se učenci navadijo ravno stati, ostati tako, kakor iz klopi pridejo, ter vstopiti se drugi za drugim enako oddaljeni, toliko časa, dokler se jim drugače ne ukaže.

Poznam blizu 80 let starega gospoda, ki se pa ravno derži, ko možak 40 let. Kje je vzrok? Njegov tedajni učitelj rekel mu je — to omenjeni gospod sam kaj rad pripoveduje — o neki priliki: J. g'radhalten! To mu je ostalo do visoke starosti. Nikoli ni preveč prigovarjati jim: g'radhalten! Pri pisanji se učenci kaj radi preveč pripogibljejo; česar se v mladosti privadijo, ostane jim tudi v starosti; ne omenjam pa tega, kako škodljivo je takošno držanje za persi in oči. Hoja bodi v začetku brez takta, pozneje v taktu.

Tu naštete vaje si učitelj razdeli na odločeni čas po svoji previdnosti.

Kar posebno mladini dopada, so pesmi: Imamo veliko primernih za učence med telovadbo, kakor: Zvesti tovariš; Mali vojaci; Kanon; Želje; Po jezeru in dr. V raznoverstnosti vaj, združeni čestokrat s pesmicami, bode telovadba gotovo dopadala mladini, akoravno v šolski izbi.

O tem se vsakdo lahko sam prepriča. Ako so učenci nemirni ali se kako drugače pregreše, kaznuje se jih najhujše, ako učitelj reče: To in to ste storili, med ukom niste pazljivi bili; ker pa imamo danes te-

lovadbo, vam v kazen ne bomo telovadili. Videla se jim bode osupnjenost na obrazu; čestokrat bodo se celo jokali ter prosili: Naj telovadimo, bodemo pridni

Učenci se kolikor toliko med vajami vgrejejo; da se pa, posebno v zimskem času in o slabem vremenu, kdo ne prehladi, naj se jim zadnjih 5 — 6 minut kaj zanimivega bere, s tem se vse nepotrebno besedovanje prestriže.

Učni načert govori tudi o igrah. A v učilnici ni prostora za-to: Pomladanski in poletni čas, kadar je vreme ugodno, gre se z mladino o prostih dneh pod milo nebo, v kak gozd, na trato; tam se izpeljajo že znane igre, saj jih mladost sama zna; nekoliko se jih pa še priuči. Pustimo ji pod milim nebom vso prostost — ne mislim pa razuzdanosti — naj se veseli in raduje; saj ti srečni časi bodo itak hitro zginili, ostal bode o njih le še prijeten spomin. Tako bode obvarvana mladina mnogoterih nerodnosti in pregreškov.

Srečna toraj je mladina, ki se v mladosti svoji po otročje razveseljevati zamore, se ve pod nadzorstvom; Schiller pravi: „*Spiele, liebliche Unschuld! Noch ist Arkadien um dich, Und die freie Natur folgt nur dem fröhlichen Trieb; Noch erschafft sich die üppige Kraft erdichtete Schranken, Und dem willigen Muth fehlt noch die Pflicht und der Zweck. Spiele! Bald wird die Arbeit kommen, die hagre, die ernste, Und der gebietenden Pflicht mangeln die Lust und der Muth*“.

Koliko in kako zadostuje pri učenkah, to že tako vsakdo ve. — Vervi ni prezirati. Veliko vaj naredi se s palicami, tudi v šoli lahko; te tako niso drage. Slednjič so še ročaji (Hanteln).

Toliko, mislim, zadostovalo bi prvo šolsko leto. Na tej podlagi naj se dalje telovadba razširja tudi druga šolska leta; vaj nikdar ne zmanjka.

Pripomočki: „Turnschule von Niggeler, 2 dela, M. Kloss, Fr. Riedl. Sl. matica izdala je dva dela, videl sem le družega, ju je težko dobiti, Zima“ i. t. d.

Ob kratkem, namen telovadbi v ljudski šoli bodi: urnost, gibčnost, rednost in segurnost, potem je še le moč. Toliko skušnja uči.

Inocencij.

Iz deržavnega zbora.

V četrtek, 24. februarija, je govoril zoper predlog Lienbacherjev poslanec dr. Sues, profesor na Dunaji. Govoril je mnogo a stvarnega je malo povedal; med drugim je rekel, da se keršanski nauk nikjer ni odpravil iz šol, kakor samo v Lucernskem kantonu v Švici. (Pred enim letom so keršanski nauk odpravili iz šol na Francoskem, v Belgiji se keršanski nauk ne prišteva šolskim predmetom, duhovnom je le dovoljeno, da smejo zunaj šolskih ur otroke posebej pou-

čevati v keršanskem nauku.) Vladi pa je očital, da baranta (die Regierung verschleisst), t. j. ona obeta in daje, a zopet prejema, ima tedaj v zalogi obete in darila. (Škoda, da pri nas od tega nič ne vemo.) Ploskanje na levisi.

25. februarija je govoril prvi poročevalec manjšine profesor Beer. Skušal je dokazovati, da poročila šolskih svetov govoré za 8letno šolsko obiskovanje, da se je ljudstvo uže tega privadilo. (Kaj pa toliko kazni zastran šolskih zamud, ali se ljudstvo res tako rado in lahko ustavlja vladnim naredbam; šolski davek je izmed najtežjih davkov za kmetovalca in obrtnika, ker ne tirja le denarja, marveč tudi otroke odteguje delu, s katerim si imajo kruh služiti.) Tudi je v imenu svoje stranke izrekel, da ta predlog spreminja osnovne državne postave in da je za to treba dve tretjini glasov, in leviča bode imela tako postavo, ako bi se sprejela z navadno večino za neveljavno . . .

Poročevalec večine, poslanec Lienbacher, je dokazal, da puhlo je vse, kar je profesor Beer govoril, da so namreč ljudje zadovoljni z osemletno šolsko postavo; liberalni šolski sveti so istega mnenja, kakor liberalni poslanci v državnem zboru in poročajo to, kar se rado sliši. — Poslancu, profesorju Suess-u, je rekel, da je dokazal svojo gledališko zmožnost, on ga spoštuje kot učenjaka, a za resnega politikarja ga ne more imeti. Odgovarjaje dr. Promberju, ki je rekel, da je 8letno šolstvo najboljši pripomoček zoper pijančevanje in oderuštvo, rekel je, da imajo na Dunaji 8letno šolsko obiskovanje, ako gre pa človek ob nedeljah in praznikih iz mesta, lahko se prepriča, koliko moč razodeva močno novo vino (höchste Heurige). Te besede so zbudile silen hrup in vriš na levisi in tudi na galeriji. Ko je Lienbacher končal svoj govor, potegnil se je poslanec Wiesenburg za dunajsko prebivalstvo in je imenoval L. ravnarje brezvestno. Predsednik pokara za ta izraz W. Sedaj se pa oglasi poslanec dr. Herbst, rekoč: Je li pa razžaljenje dunajskega prebivalstva parlamentarično? Vstal je vsled tega zopet hud vihar v zbornici, na levisi so ceptali, na galeriji so jim pa ploskali, in ker je celo vsled obilnega prahu vstal krik, da na galeriji tabak kadé ali da gori, moral je predsednik sejo pretergati. (Škandala so iskali, najdlji so ga, razžaljeni so bili levičarji, ker so hotli biti razžaljeni.) Ko se je seja zopet pričela, rekel je Lienbacher, da on ni hotel razžaliti dunajskih prebivalcev, ampak le odgovoriti dr. Promberju, ki je oderuško postavo in pijančevanje pritaknil osemletnemu šolskemu obiskovanju. Pri glasovanji je padel nasvet manjšine, potem pa je desnica pri ustmenem glasovanji s 165 glasovi zoper 152 sklenila, da se na podlagi nasveta, ki ga je stavila večina šolskega odseka, prične posebna obravnava.

Pri 1. paragrafu je v imenu Tirolcev baron Giovanelli naznanil, da so oni glasovali za ta predlog, da pa stoje na stališču, ki so ga v tej zadevi izrazili v Tirolskem deželnem zboru, in da željno pričakujejo prilike, ko bode mogoče vso šolsko postavo premeniti in osnovati po vse drugih načelih. Ravno tako se je izrazil posl. Oelz v imenu Predarelčanov. Župnik Fischer pa je nasvetoval, naj se pri besedah »Wiederholungs- oder Fortbildungsunterricht« besedica »oder« spremeni v besedico »und«. Pred glasovanjem se oglasi levičar dr. Šturm in vpraša predsednika, ali on misli, da je potrebno dveh tretjin glasov za sprejem te postave, ali pa zadostuje navadna večina? Predsednik je mirno odgovoril in temeljito dokazal, da ta predlog ne spreminja osnovnih postav, da se toraj more sprejeti z navadno večino glasov. Posl. Šturm ostaja pri svojem in nasvetuje ustmeno glasovanje, pri katerem je bil §. 1. sprejet s 160 gls. proti 148. §. 2. in vvod sta se sprejela brez ugovora. S tem je bilo doveršeno drugo branje te postave ob 4. uri popoldne 25. februarija. Ob 6. uri zvečer pa se je pričela

nova seja, da so se mogli nekateri poslanci domu peljati. Na dnevni red je postavil predsednik predlog o podalšanji obrokov za pritožbo o zemljiščih vcenitvah in tretje branje šolske postave, a pristavil je, da pride drug predmet najprej na versto. Poslancem se ni tako zelo mudilo v zbornico, a gospod predsednik ostane pri dnevnem redu in precej ob 6. uri prične zborovanje z glasovanjem o šolski postavi, ki je bila sprejeta tudi v tretjem branji s 113 gls. proti 79. — Postava o podalšanji obrokov za pritožbo zoper zemljiščne vcenitve je bila podaljšana na tri mesce, do konca maja. — Predsednik je sejo sklenil. S tem je bila stvar v zbornici srečno doveršena; a dunajski študentje (večidel židje) so napravili posl. Lienbacherju mačjo godbo, in s tem so prav jasno in določno pokazali, kako je Lienbacher prav imel, ko je rekel, da nova šolska postava, osemletno šolsko obiskovanje, samo na sebi ne stori še človeka boljšega in pametnejšega, dijaki namreč se dosti šolajo, a védejo se bolj neolikano, kakor poulični pobalini. Stvar pride še v gosposko zbornico.

Slovstvena naznanila.

„Prosvetni glasnik“. V pólodnjem listu smo obétali svojim čitateljem poročati natánčnejše in izvéstnejše ob izvrstnih srbskih novinah, ki nosé na čelu svojem imé »Prosvetni glasnik«, izhajajočih v Belem Gradu po dvakrat na mesec v velike oblike zvezkih po tri, štiri pole, a časi ob ugodnej priliki tudi do pet pól. — S proračúnskim zakónom je bila po predlógu prejšnjega srbskega ministra prosvéte ter cerkvenih poslov g. St. Boškovića vlni odobréna potrebna svota za izdajanje zvaničnega (vradnega) prosvetnega lista. Kar se tiče vsebine, objavljajo te novine važnejše vradne novósti, zakone in naredbe po stróki zgóraj oménjenega minísterstva; izvóde iz zapísnikov o delovánni »glavnega prosvétnega svéta«, sósebnó obča ter stróčna vprašanja po družem členu vradénja tega svéta; pravila in programe za proforsorske ter učiteljske izpíte in nastavne (učne) načrte, kako je tréba predavati nauke ter umételjnósti v srednjih in osnovnih (početnih) učilnicah; razglašujo se dalje v tem listu izvódi iz zapísnikov »narodne skupštine« (katero se lahko prisposódblja z našim državnim zborom) govoreči o javnem poučevánji in narodnej prosveti; izvéstja ob izvrstnih ter océnjenih spisih šolske in náučne književnosti, katera se tiskajo o državnih tróških; izvéstja glavnih učilniških nadzornikov o stanji in napredovánni osnovnih učilnic; letna ravnateljska izvéstja srednjih učilnic o tvarnem (materijalnem) ter dúševnem stanji, a vrhu vsega tega tudi o náučnem vsépéhu dotíčnih zavódog, posnéta a tudi v celíni, kadar je potrebno in primérno.

Ta poročila se tiskajo o tróških dotíčnih zavódog tudi posébe v knjižicah učencem ter njih roditeljem in skrbníkom (kuratorjem) v rabo. »Prosvétini glasnik« prinaša vsa naméščenja profesorjev in suplentov »vélike škole« (vseučilíšča belgradskega) ter srednjih učilnic; dalje naméščenja učiteljev in predavalecev srednjih šol, kakor tudi naméščenja, preméščenja, nagrade in odlikovánnja, a tudi učiteljev ter učiteljic odpúščenja iz služeb osnovnih učilnic. Vrhú vsega tega objavlja list izvóde iz zapísnikov o delovánni književnih in učénih srbskih ter ostalih južnih slovanskih družtev, a ob priliki po potrebi tudi beléžke o tujih družtvih, kar se tiče znatnih kulturnih pojavov ter náučnih iznajdeb, vzlasti na polji javnega napredka; recenzije ter predmetne (objektivne) sódbe ob učilnih in náučnih knjigah ter ob umeteljnih delih javnemu napredku naménjenih. Napósled se tiskajo v »Prosvétnem glasniku« časi tudi razpráve

in članki o vprašanjih narodne prosvete in narodnega napredka in ob uvétih (pogojih), kako naj se prirodno razvija telesno ter duševno zdravje človekovo in kako naj se krepé mladega naraščaja umne moći. V to vrsto prilog jemljó se tudi članki o boljših načinih poučevanja v osnovnih ter srednjih učilnicah po raznih strokah znanja in nauka. — List vredujeta zdaj tajnika ministerstva za prosveto in cerkvene poslove St. D. Popović in dr. Nikola Petrović, katerima pomaga, kadar je treba, ministertveni »statističar« Bogoljub Jovanović. Vzprijémati morajo te novine vse srbske učilnice in vsi srbski prosvetni zavódi, katerim upravlja rečeno ministertvo.

Poslušajmo še izjavo vredniško: »Inicijativom sadanjeg gospodina ministra prosvete i crkvenih poslova, a iz poznavanja žive i opravdane opšte potrebe, pokreće se »Prosvetni glasnik« u nameri čistoj od svakih ličnih računa i pretenzija, a sa željom, da se prema datim prilikama unese više svetlosti u celokupni rad na narodnoj nastavi. Korist otuda bila bi s jedne strane ta, što bi se svaki važniji pokret, svaki veći korak centralne prosvetne uprave, a i njezinih glavnijih ograna, na polju škole i prosvete narodne mogao po uzrocima, name-rama i načinima a i u posledicama dovoljno i na vreme izmeriti, a s druge strane opet ta, što bi se malo po malo i u nas kao i u ostalog naprednog sveta probudila u građanstvu i u narodu življa pažnja i veća volja za obaveštavanjem o svima bitnim uslovima i prilikama, do kojih stoji veći moralni i umni razvitak narodne omladine, pa i bolja sudba i sreća svega naroda«.

»Zahtevi vremena, u kome živimo, vrlo su veliki i ozbiljni, a stanje naših škola i drugih prosvetnih ustanova potrebuje brzih popravaka, značajnih ali dobro promišljenih izmena, ili može biti i novih osnovah, na kojima će se podizati. Vojska je naša dovršila jedan deo svoga zadatka i Srbija je danas nezavisna zemlja. No ono što je sabljom zadobiveno, treba da se osigura za budućnost. Srbija, kao nezavisna država, ima mnogo veći zadatak u pogledu narodnog obrazovanja, jer sada mora naporedo ići s ostalim naprednim narodima, počem je tako reći širom otvorena njihovim nebrojnim i ogromnim uplivima. Obrazovanje svekolikog naroda mora biti jedna od prvih briga naših, ako smo radi spremiti se (pripraviti se) za one velike kulturne i političke zadatke, koji su srbskom narodu u ovom kraju sveta namenjeni«.

»U Srbiji nema danas ni jednog školskog ili prosvetnog lista, koji bi, isključivo posvećen pitanjima škole i javne nastave, pretresao ono što u oblasti školskoj ili na polju drugih prosvetnih zavoda potrebuje popravke, izmene ili i temeljnog preuredjenja. Ta jedina pojava, što je danas čitava (vsa) zemlja naša bez i jednog školskog lista, mogla bi dovoljno opravdati (opravičiti) ovo preduzeće, koje osigurano državnom pomoći ne će zapadati u one teške nezgode, s kojima se u nas do skora imao da bori gotovo svaki privatni pokušaj i rad na ovom polju. Ali ovaj sam uzrok, i ako mora biti vrlo značajan u očima svakog prijatelja narodne prosvete, nije ni glavni ni jedini, zbog (zaradi) koga se pokreće (vstanovi) ovaj časopis. Da u Srbiji ima i više školskih listova, koji bi privatnom inicijativom pokretani vršili sa svim dostojno veliki publicistički zadatak svoj, mi smo uvereni, da bi i tada ovakvo preduzeće bilo potrebno ili bar ne izlišno, kao što smo s druge strane i toga uverenja, da se i pored ovog zvaničnog organa mogu i moraju vremenom podići i privatna preduzeća u istom krugu rada. Razlozi su naši za to ne samo u saznavanju velikih kulturnih i narodnih zadataka, koje vreme i prilike nalažu našoj prosvetnoj upravi, nego naročito još i u tome, što jedino ovakav list, koji bi bio izdavan od samog ministarstva prosvete, u stanju je, da upozna naš svet sa svima onim

radovima, koji potiču iz centralnog mesta prosvetne struke ili se njemu vraćaju ili upućuju«.

»Pitanje je sad, da li treba svet da zna za ono što se u centru prosvetne struke radi ili namerava da uradi ili s druge strane predlaže da se uradi. U ministarstvu prosvete stižu se svake godine a i češće toliki izveštaji od starešina pojedinih zavoda ili i čitavih kolegija ili od pojedinih nastavnika, i u njima se čine razni predlozi za izmenu, popravku u uređenju školskom, u naučnim sredstvima, nastavnim planovima, metodama i. t. d. Toliki izaslanici pohode svake godine tolike škole u zemlji našoj, i svaki od njih po svršetku posla podnosi izveštaj o svemu što je video i saznao (izvedel), i mnogi od njih traži (térja) u interesu opštem, da se u uređenjima, koja postoje, učine neke dopune ili ispravke ili i dublje reforme. O školskim i drugim knjigama, koje se izdaju o državnom trošku, podnose određeni referenti svoje primedbe (opomnje), u kojima ili kazuju ono s čega koje delo zaslužuje, da se primi za školsku knjigu ili inače štampa na državni račun, ili iznose sve mane (nedostatke), od kojih ponudjeno pati (trpí) i zbog kojih ne može — po mnenju dotičnog referenta — ugledati sveta. Sve to kao i mnogo drugo ostaje u ministarstvu, i izuzimajući retke prilike nikada i ne ugleda sveta. Za mnoge se stvari nadje, da su neumestne (kar se ne dá vmestiti), nepraktične ili inače neostvarljive; za druge se nadje, da nisu ozbiljno proučene ili su može biti izlišne (nepotrebne); za treće treće i. t. d. a samo se neke može biti prihvate (vzprimó) i predadu javnosti. Da li je doista bolje, da svi ti izveštaji, predlozi za izmenu, primedbe na ono što postoji i. t. d. dalje ostaju neznani, nevidjeni i nečuvani, ili je mnogo korisnije, da se to sve za vremena predaje javnosti, pa da svet zna šta se radi? Za svakoga, koji je prijatelj javnoga rada (dela), odgovor je ovde prost i jasan«.

»Vreme je zateklo naše škole s mnogim još nerešenim zadaćama. U ministarstvu je nagomilan mnogi materijal od izvestnih naših naučnika, stručnjaka, književnika i drugih školskih radnika, i svaki od njih sadrži u ovom ili onom obliku, u većem ili manjem razmernu, raznovrstne predloge, kako da se naša javna nastava uputi, ispravi i udesi (vredí, vravná), te da odgovori potrebi naroda suvremenim zahtevima nauke. Ni jedan privatan list školski, niti pak koji drugi, koji prema celji (namenu, cilju) u kojoj se uređuje, ima naročiti program i naročitu publiku svoju, ne bi mogao savladati onaj materijal, u kome su iskazani toliki često dobro pogodjeni (ukréneni) i istiniti pogledi na stvar, tolike praktične misli za uvođenje nečega novoga u zakonodavstvu i u upravi školskoj, ili za izmenu onoga što postoji, tolike umesne i osnovane primedbe na pomoćna sredstva, na ručne knjige, iz kojih se predaje po školama i dr. Za to je potreban bio naročiti (poseban, odločen) školski list, kome prostor može dozvoliti, da donosi sve što je od opšteg interesa po škole i nastavu, i koji uz to neće svojom cenom biti nepristupan tolikim trudbenicima pod slemenom školskim. To može postići (doseći) samo zvanični list, koji se državnim sredstvima a naredbom i podporom same centralne prosvetne uprave izdaje i uređuje«. — — — In dalje: »Želeći, da se ovim listom osnuje dragovoljna, jaka i uzvišena duhovna veza, koja će spajati veliki broj prosvetanih umova, a posebice školskih radnika (delalcev) u našem narodu, kako bismo svi što bolje saznali prosvetne potrebe ove zemlje i svekolikog Srbstva, i kako bismo zajedničkim (skupnim) radom što više pripomogli uređenju naših prosvetnih ustanova, mi apelujemo na rodoljublje svijju naših naučnika i književnika, i nadamo se, da će se rado i voljno odazvati pozivu ovom. Neka uradi svaki koliko može, pa će se postići ono čega smo se po dužnosti a u službi knjizi i

prosveti narodnoj latili«. — Toliko v dokaz, kolika skrb je druge države narodnih učilnic ter prosvete na narodnem temelji!

Kaj je z nami, ubógimi Slovéní?!

„**Fruška Gora**“, list za narodnu privredu, prosvetu in zabavu, stopil je v 4. tečaj; izhaja v Mitrovici, po jedenkrat na teden na celaj poli. Stane 4 gl. na leto. Namen mu je poučevati kmeta v zemljedeljskej ter vinskej stroki in opotiti ga k bučelarstvu ter živinorejstvu, dalje prinaša članke iz praktičnega, pravosodnega življenja, zemljepisne čerte, članke o varovanji zdravja, o napredku učilnic in vse novosti na polji srbske ter hrvatske književnosti; donša tudi dopise in sodbe (kritike), kar se tiče napredka in pouka. V svojem zabavnem delu prinaša »Fruška Gora« pesni, novele, humoreske, zagonetke i. t. d.

Različnosti.

Hranilnično društvo je dovolilo, da se iz rezervnega zaklada tudi letos izplača v občo koristne in dobrodejne namene 11.220 gld. sledeče: tukajšnjemu ubožnemu zavodu 2500 gld. Za obleko, podarjeno otrokom v čitalnici ob božiči, 200 gld. Za božičnico v tukajšnjem zavodu za otroke 200 gld. Za podporo potrebnim učencem: na gimnaziji v Ljubljani 200 gld., v Kočevji 100 gld., v Novem mestu 100 gld., na realki v Ljubljani 200 gld., na učiteljskem izobraževališči 100 gld., v 1. mestnej ljudskej šoli 150 gld., v 2. mestnej ljudskej šoli 250 gld. Za učna sredstva na kranjskih ljudskih šolah: a) Narodnej šoli 150 gld., b) Schulpfennigu 150 gld. Za šolske stvari ubogim deklicam v tukajšnji uršulinskej šoli 200 gld., v uršulinskej šoli v Škofjeh Loki 100 gld., evangelskej šoli 200 gld. Podpora učencem na ljudskej šoli v Novem mestu 100 gld., podporo učencem na tukajšnji podkovskej šoli 100 gld., podpora učenkam tukajšnje dekliske šole 100 gld., učencem v šoli na mahu 50 gld., učiteljskim kandidatinjam in učenkam na vadnici 100 gld., dekliskej šoli v Kočevji 50 gld., učencem višjih razredov meščanske šole v Krškem 100 gld., učencem obrtnijske šole pri 1. mestnej šoli 50 gld., učencem obrtnijske šole pri 2. mestnej šoli 50 gld. Glasbenej šoli filharmoničnega društva 200 gld. Glasbenej Matici 50 gld. Za vzdrževanje tukajšnjega otroškega zavoda 200 gld. Tukajšnjemu podpornemu društvu za bolne 100 gld. V blagajno tukajšnje požarne straže 500 gld. Za vzdrževanje tukajšnje Elizabetne bolnice za otroke 220 gl. Podporo potrebnim bolnikom, ki so odpuščeni iz tukajšnje deželne bolnice 200 gld. Za kosilo ubogim vseučilišnikom iz Kranjskega v Gradci 100 gld. Za delavsko bolnišno in invalidno blagajno 100 gld. Podpora tukajšnjemu gledališču za leto 1880/81 450 gld. Delavskemu izobraževalnemu društvu 50 gld. Tukajšnjemu katoliškemu rokodelskemu društvu 50 gld. Društvu sv. Vincencija za podporo tukajšnje hiralnice 200 gld. Za podporo tukajšnjemu asilu za dečke 200 gld. Za podporo sirotišnice za dečke 200 gld. Vincencij-konferenci pri sv. Jakobu 100 gld. Društvu kranjskih zdravnikov za Löschnerjevo ustanovo za vdove in sirote zdravnikov 200 gld. Deželnemu muzeju na nadaljevanju prahistoričnih izkopavanj 200 gld. Sirotiškej hiši za deklice 150 gld. Požarnej straži v Krškem 200 gld., v Postojni 300 gld., v Toplicah 50 gld. Čebelarskemu društvu 50 gld. Dalje odobri hranilnično društvo sledeča izplačila: a) po toči poškodovanim v Novomeškem okraji podarjenih 1000 gld., b) vsled odpretja novega hranilničnega poslopja mestnim ubogim podarjenih 500 gld., c) pogorelcem v Kamniku za nakupljenje semena 150 gld.

Poziv slovenskim gosp. učiteljem, pripravnikom in šolskim prijateljem! Odkar se uče naši otroci slovenski čitati, odkar se rabijo slovenski abecedniki v naših začetnih šolah, pogrešajo vsi učitelji in odgojitelji te nežne mladine slovenskega navoda za podučevanje na najnižjej stopinji narodne šole. Posebno pa primanjkuje take knjige mladim nastoplim učiteljskim močem in zlasti še pripravnikom, katerih velika naloga je ravno v tem, da se urijo v navodu, kako jim bode postopati s prvenci ljudske šole. V nemškem jeziku ima učitelj na razpolaganje več navodov te vrste, naj imenujemo samo: Hermannovo »Unterklasse« in Saatzerjev: »Das erste Schuljahr«. V slovenščini smo še vedno brez te tako potrebno pomožne knjige, da si bi bila uže zdavno mnogim učiteljem in pripravnikom dobro služila, in dasiravno se je o tej stroki po šolskih listih uže veliko pisalo.

Ker se je nadejati, da bode po učiteljskih kmalu dovoljeno tudi s pomočjo slovenskih knjig pripravljati se za bodoče podučevanje v slovenskih šolah, in ker je marsikateri učitelj tako knjigo uže davno želel; zato sem se odločil spisati in založiti takov **„navod za podučevanje prvencev“**, ako bi me gg. sodrugi in šolski prijatelji pri tem podpirati blagovolili.

Predno morem dati namreč v tisk knjigo, katerej bode cena 60 kr., vabim na obilo naročevanje vse prijatelje pravega napredka naših šolskih razmer, da bodem vsaj nekoliko poročstva imel za vspeh tega podjetja.

V Krškem, 1. marca 1881.

I. Lapajne, šolski voditelj. *)

Bukev za uboge bodo dobile ljudske in meščanske šole na Kranjskem za l. 1881/82 za 2292 gl. in 63 kr. Od tega pride na Postojno 239 gl. 54 kr.; na Kočevje 252 gl. 14 kr.; na Kerško 252 gl. 14 kr.; na Kranj 213 gl. 6 kr.; na mesto Ljubljansko 106 gl. 53 kr.; na okolico Ljubljansko 239 gl. 54 kr.; na Litijo 152 gl. 54 kr.; na Logatec 172 gl. 72 kr.; na Radovljico 146 gl. 25 kr.; na Rudolfovo 199 gl. 20 kr.; na Kamnik 172 gl. 72 kr.; na Černomelj 146 gl. 25 kr. — C. k. okrajni šolski sveti naj se tedaj obračajo za ubožne bukke v imenovanem znesku po §. 5. postave dné 4. marca 1871, št. 13.656 (ukaz. listu str. 20) do konca maja t. l. neposrednje na ravnateljstvo c. k. zaloge šolskih bukkev na Dunaji.

Zahvala. V dolžnost si štejemo, da se slavni Ljubljanski hranilnici, ki je zopet letos »Národní šoli« za preskerbovanje učnih pripomočkov ljudskim šolam blagovolila podeliti 150 gld., javno zahvaljujemo. Odbor »Narodne šole«.

Učiteljske preskušnje se začenjajo to spomlad 25. aprila. — Skrajni čas za razglašanje k temu izpitu je do 17. aprila pri ravnateljstvu c. k. izpraševalne komisije.

*) Želimo najboljšega vspeha.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 2razredni ljudski šoli na Bledu se razpisuje v stalno umeščenje dosihdanja začasna II. učiteljska služba. Prosilci a tudi prosiljke naj oddajejo svoje prošnje c. k. okraj. šl. svetu v Radovljici do 26. marcija.

Popravek: »Učit. Tov.« str. 80. Med izstopivšimi udi beri: Ivan Tomšič, namesto Fel. Stegnar.

Odgovorni urednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Milic.**